

BIJBELS *Als*
BRANDSTOF

JAN ZWART

BIJBELS Als
BRANDSTOF

Scholten Uitgeverij

COLOFON

Bijbels als brandstof

In de voetsporen van een smokkelaar

Jan Zwart

©2024 Scholten Uitgeverij B.V.

info@scholtenuitgeverij.nl

www.scholtenuitgeverij.nl

Vormgeving: Levi Reinds | levireinds.nl

Redactie: Janieke de Groot en Jan Meints

Drukwerk: Drukcase

Foto's: privéarchief Jan Zwart en archief Open Doors

De Bijbelteksten in deze uitgave zijn, tenzij anders vermeld, ontleend aan de Herziene Statenvertaling. Alle rechten voorbehouden.

Copyright ©2010/2016 Stichting HSV.

ISBN: 9789083453040

NUR: 402/712

Ik heb gesproken, Ik zal het ook doen komen;
Ik heb het geformeerd, Ik zal het ook doen.

Jes. 46:11

U bent het waard om de boekrol te nemen en zijn
zegels te openen, want U bent geslacht en hebt ons
voor God gekocht met Uw bloed, uit elke stam,
taal, volk en natie.

Opb. 5:9

Geïnspireerd door bovenstaande Bijbelteksten
draag ik dit boek op aan vriend en broer

Anne van der Bijl.

Elke richting zolang het
voorwaarts is.

Halleluja!

Je broer Anne

*Elke richting zolang het voorwaarts is.
Halleluja!

Je broer Anne

INHOUD

Voorwoord	12
Proloog	14
1 Ontmoetingen met 'Gods smokkelaar'	16
2 Uitgedaagd	24
3 Met een lelijke eend naar het Oostblok	30
4 Passievolle plannen	46
5 Dwars door het land van Ceaușescu	54
6 Met 't Spijltje op pad	70
7 Psalm voor geliefden	88
8 Werken bij Open Doors	92
9 De grootste smokkelactie	102
10 Bijbels in de berm	112
11 Broeder Bratu	118
12 Gevolgd door een Volga	126
13 Als dat maar goed gaat	132
14 Wat we niet wisten	142
15 Niet alles gaat over rozen	150
16 Verder weg en hogerop	160
17 Het vliegende Woord	168
18 Nieuwe frontiers	180
Epiloog	190
Dankwoord	192
Over de auteur	194

Voorwoord

Wat vind ik het een voorrecht dat ik een voorwoord voor dit boek mag schrijven! Als Anne van der Bijl nog had geleefd, dan had ik deze kans niet gekregen; niet van Anne en niet van Jan Zwart. Anne was namelijk weg van Jan én van biografieën, en had dit voorwoord maar al te graag zelf geschreven. Hij zei altijd: na de Bijbel, zijn biografieën het mooist om te lezen. Ik ben het met Anne eens. Wat heb ik genoten van dit boek!

Jan weet het verleden op zo'n boeiende manier naar boven te halen dat je door wilt blijven lezen en het boek maar moeilijk kunt wegleggen. Je krijgt tijdens het lezen een inkijkje in een wereld waar wij in de tijd dat het boek speelt – de jaren 70 en 80 – om veiligheidsredenen amper over mochten praten of schrijven. We moesten koste wat kost voorkomen dat vervolgde christenen en ons werk onder hen gevaar zouden lopen. Terugkijkend is het zo geweldig bemoedigend om te zien wat de Here God al die jaren heeft gedaan en hoe Hij gewone mensen als Jan voor Zijn plannen heeft ingezet.

'God is getrouw' was de tekst die boven de ingang hing van onze Bijbelschool in Soest. God is trouw, daarvan getuigen de verhalen in dit boek. Mijn gebed is dat jij, als lezer, Zijn trouw ook mag ervaren. Dat je diep in je hart mag weten dat God gewone mensen zoals jij kan en wil gebruiken, net als Jan en zoveel anderen. God is getrouw en gaat met je mee, dat heeft Hij beloofd.

Peter K.
Open Doers Nederland

PROLOOG

Najaar 1976. Ergens aan de Roemeense grens.

Sombere, donkergrijze gebouwen stonden als dreigende wachters op de grensovergang tussen het vrije Westen en het gesloten Oostblok. Ik ademde diep in en stapte de auto uit voor het invullen van het nodige papierwerk en de – voor het corrupte regime – o zo belangrijke financiële afhandeling.

Ineens klonk het bars: 'Ihre Werkzeuge!'

Wat?! Twee 'grenspetten' die uit het niets mijn gereedschap opeisten? Dat had ik nog nooit meegemaakt!

'Waarom moet dat?' vroeg ik ze ietwat dringend.

De mannen haalden hun schouders op, alsof het hun niets kon schelen.

Ik besepte dat ik geen keus had. Wat gebeurde er nu? Met mijn gereedschapskistje stapten de grenswachten onze camper binnen. De communistische overheid wilde de kerk 'slopen', soms zelfs letterlijk, dat wist ik maar al te goed, maar nu begonnen ze ook nog eens met mijn eigen gereedschap aan onze smokkelauto! Doelbewust gingen de grenswachten te werk. Alsof ze vastbesloten waren dat ze iets zouden vinden. De aluminium drempel bij de schuifdeur werd losgeschroefd en daarna was het tapijt aan de beurt. Hoe wisten ze zo zeker dat wij smokkelaars waren?

Ik tekende protest aan in het Duits: 'Dit kan toch niet! U beschadigt mijn huurauto. Dit gaat mij geld kosten.'

Niet gehinderd door mijn tegenwerpingen gingen de polițistii de frontieră onverstoorbaar verder met het slopen van de vloer. Ik bleef protesteren, maar vanbinnen bad ik tot mijn Vader. Ik wist dat mijn vrouw, die voorin de camper bleef zitten, onophoudelijk in gebed was. Voorzichtig zocht ik oogcontact met het team in de Bedford camper, die voor ons geparkeerd stond. Tot hun grote schrik zagen ze dat het bij ons de verkeerde kant op ging en ze

wisten dat ze slechts één ding konden doen: bidden. Mijn onrust veranderde in bezorgdheid. Werden we betrappt? Hadden we onszelf in gevaar gebracht? Zouden we nu gearresteerd worden? Het zag er ernstig uit.

In stilte bad ik het smokkelaarsgebed: Jezus, toen U op aarde was, liet U blinden weer zien. Nu bid ik: maak ziende ogen blind, zodat ze niet zien wat ze niet mogen zien.

Plotseling juichten de grenswachten...

Te laat!

1. ONTMOETINGEN MET 'GODS SMOKKELAAR'

Wees waakzaam en versterk het overige
dat dreigt te sterven.

Opb. 3:2

'God roept niet de mensen die geschikt zijn.
Hij maakt de mensen die Hij roept geschikt.'

Anne van der Bijl

Dinsdagavond. Zes uur. Er werd aangebeld en een verhuurbedrijfje kwam tien klapstoelen brengen. Als jongetje van een jaar of elf sjouwde ik de stoelen naar binnen. Mijn ouders organiseerden elke week huisbijeenkomsten bij ons thuis in Zaandam. Anderhalf uur later waren behalve onze eigen kamerstoelen ook al die stoeltjes bezet. De samenkomst was altijd interessant. Er kwamen sprekers van buitenaf. Vaak waren het zendelingen met interessante verhalen en ze preekten ook anders dan wat ik op zondag hoorde; als elfjarige kon ik deze mensen beter begrijpen. Ze spraken me aan met hun praktische verhalen en voorbeelden, waar ik wat mee kon.

Een man sprong daar bovenuit. Zichtbaar vermoeid kwam hij bij ons binnen. Hij had zijn blauwe Volkswagen Kever, die onder de modder zat, voor ons huis in Zaandam geparkeerd. Waarom kwam hij bij ons langs? Mijn ouders hoorden bij de eerste drie echtparen die, vanaf het prille begin, deze pionier-zending met hun gebed en financiële ondersteuning geholpen hebben. Zij waren daarin een groot voorbeeld voor mij.

Deze man vertelde zo spannend dat ik aan zijn lippen hing. Hij was enorm enthousiast in zijn overtuiging, dat hij werkelijk geloofde wat er stond in, zoals hij altijd zei, 'Vaders Boek'. Hij maakte veel reizen naar communistische landen en

op een dag kwam hij terug van een reis naar Bulgarije. Daar zat hij, zittend met gesloten ogen – ik dacht dat hij ging slapen – in de leunstoel van mijn vader. Dan begon hij te vertellen wat er allemaal gebeurd was, wie hij ontmoet had en wat de Here God allemaal gedaan had om hem en zijn gesmokkelde Bijbels te bewaren, hem te leiden en veilig terug te brengen.

Deze man was niemand anders dan Anne van der Bijl. Hij kwam vaak langs in Zaandam en at soms met ons mee. Op een dag vertelde hij over het eerste atheïstische land ter wereld: Albanië. 'Bidden jullie mee voor dit godloze land?' vroeg hij ons. Vanaf dat moment hing er boven mijn bed een papiertje met: *Bid voor Albanië*.

Het smokkelaartje

Op een dinsdagavond na de samenkomst, werd ik als dertienjarige jongen uitgedaagd door – zoals ik hem vaak noemde – oom Anne: 'Jan, jij bezoekt toch graag schepen? Jij kunt Bijbels brengen aan boord van Russische vrachtschepen die de Zaanse haven aandoen! Ik zorg dat je een voorraadje Russische Bijbels krijgt.' Tussen Zaandam en Rusland bestond een eeuwenoude band. Tsaar (vorst) Peter de Grote kwam naar deze stad om kennis op te doen over de scheepsbouw. Hij logeerde in een houten huisje dat later zijn naam kreeg. De bemanningsleden van de Russische schepen die hout brachten naar Zaandam, bezochten veelvuldig het Czaar Peterhuisje¹. Voor hen was dit een bedevaartplaats waar ze grote eerbied en ontzag toonden. Het motiveerde mij bijzonder om ervoor te zorgen dat juist deze mensen het allermooiste en belangrijkste Boek in de wereld in handen zouden krijgen. Om een andere Vorst te aanbidden, de allergrootste! Dat kon niet bij dat huisje, omdat ze daar altijd in groepsverband kwamen. Dat moest in het geheim, aan boord van de schepen, zoals Anne mij had verteld. Ik weet nog hoe Anne een paar weken later met een doos Russische Bijbels onder zijn arm onze gang binnenstapte. Met een veelbetekenende blik gaf hij mij die doos, die ik voorzichtig, als een ware schat, aanpakte.

Nadat ik enkele Bijbels onder mijn jas verstopt had, fietste ik naar de houthaven, liep de loopplank van zo'n wit, groot, Russisch houtschip op en vroeg dan aan de kapitein of een andere officier om een foto of ansichtkaart van het schip. Die spaarde ik. Wachtend op een beschutte plek, trok ik de Bijbels onder mijn jas vandaan en liet die op de meest onzichtbare plekken achter, zoals in de vele rood geschilderde – met zand gevulde – brandkisten of achter kleine boekenkastjes in

de hut waar ik op dat ogenblik was. Op die momenten klopte mijn hart behoorlijk wat sneller. Ik vroeg me weleens af wat ze zouden doen als ze ontdekten wat de echte reden van mijn scheepsbezoek was. Op een dag kwam ik daarachter. Een bemanningslid zag dat ik in zijn hut Bijbels onder mijn jas vandaan haalde. Hij trok er eentje uit mijn handen, keek erin en duwde mij met Bijbels en al de kajuit uit, de loopplank af. Dat pikte ik niet; die Bijbels gaan niet mee terug naar huis! Voordat ik wegliep heb ik ze alle vijf op de loopplank gelegd, terwijl de halve bemanning over de reling hing en mij aanstaarde. Ik voelde duidelijk die spanning rondom het Woord van God in een antichristelijke omgeving, waar ik gelukkig via een loopplank weer aan ontsnapte.

Haat-liefde verhouding met water

Ik had een ambivalente verhouding met water. Vlak langs mijn ouderlijk huis stroomde de Zaan. Deze rivier, met haar vele schepen, oefende een grote aantrekkingskracht op mij uit. Eerst was dit drukke vaarwater mijn vijand, want op achtjarige leeftijd reed ik er met fiets en al pardoes in. Zwemmen kon ik niet. Na de derde keer kopje-onder zag ik mijn levensfilm aan mijn oog voorbijtrekken en dacht ik dat mijn laatste uur geslagen had. Een dappere, jonge vrouw van negentien jaar rende tussen een passief toekijkend groepje mensen door, dook in het water en redde mijn leven.

Op diezelfde – uit de Zaan opgedregde – fiets reed ik al een week later naar zwemles. Van trauma's had men toen nog geen idee, maar achteraf gezien had ik daar erg last van. Als de dag van gisteren herinner ik mij het lied dat de zondagsschoolleiding liet zingen, toen ik de zondag daarop bij hen in het bankje zat: *'Ik weet dat mijn Verlosser leeft en Zijn liefde vult mijn kinderhart.'*²

Mijn ouders hadden mij al veel verteld over de Here Jezus Christus, maar na deze dramatische gebeurtenis heb ik altijd geweten dat Hij ook voor mij Zijn leven gaf en ik daarom bij Hem mocht horen. Ik besepte meer en meer dat mijn leven een groot cadeau van God was én een geschenk waar Hij een bedoeling mee had.

Armoedig?

Eens ging ik met mijn vader – Jan Zwart senior – bij de familie Van der Bijl op bezoek. Mijn vader was vertegenwoordiger bij een groothandel in elektrotechnische huishoudapparaten. We reden rond om allerlei winkels te bezoeken in de buurt van Alkmaar.

Mijn vader zei: 'Jan, we gaan een vriend van mij opzoeken om bij hem te lunchen. Je hebt hem weleens bij ons thuis gezien op dinsdagavond.'

Toen we in Sint Pancras achterom liepen – in zo'n dorp in Noord-Holland ga je nooit door de voordeur – zag ik hem op zijn knieën bezig in de groentetuin. Ah, dat was oom Anne. Een warme begroeting, schoudergeklap en een 'Kom mee naar binnen voor de koffie'. Anne ging ons voor de keuken in, waar we zijn vrouw Corry ontmoetten, die met de kinderen bezig was.

Ik kon mijn ogen niet geloven! In Zaandam was ik weleens bij een dominee thuis geweest. Die woonde niet bepaald in een klein huisje. Het was een prachtig herenhuis met een interieur bestaande uit statige meubels in de gescheiden voor- en achterkamer, om niet eens te spreken over de deftige studeerkamer van de predikant. Ik was diep onder de indruk. Dat was ik nu ook, maar dan van de eenvoud. Eigenlijk was het interieur meer tegen het armoedige aan. Oude meubels vol met krassen stonden op een versleten vloerkleed. Alles was verkleurd en verschoten, maar bruikbaar. De koffie stond al gauw op de kale houten eettafel. 'Er is vanmorgen iemand langsgekomen die ons wat eten heeft gebracht, zelfs met wat koekjes erbij,' vertelde Corry.

'God zorgt zo goed voor ons. We hebben alles wat we nodig hebben: een dak boven ons hoofd, kleding en voedsel. Wat wil je nog meer?' vulde Anne aan.

Ik keek schuchter in het rond. Tja, zij waren hier dankbaar voor, maar van mij mocht de Heer wel wat vrijgeviger geweest zijn. In de kamer dartelden enkele kinderen lawaaiig in het rond. Tijdens de lunch vertelde oom Anne over zijn laatste reis naar Tsjechoslowakije, wie hij daar ontmoette en de Bijbels die hij bracht. Kennelijk letten de grenswachten steeds niet goed op...

Maar oom Anne vertelde dat hij steeds dat terugkerende gebed bad: 'Heer, in mijn bagage heb ik Bijbels die ik naar Uw kinderen over deze grens wil brengen. Toen U op aarde was, liet U blinden weer zien. Nu bid ik, maak ziende ogen blind. Maak de bewakers blind voor dingen die ze niet onder ogen mogen krijgen.'

Ik was een en al aandacht.

Na een – voor mij veel te korte tijd – stapte mijn vader weer op. Oom Anne ging weer verder met de tuin, want hij vertrok twee dagen later weer naar Oost-Europa en er lag nog een hele berg pootaardappels te wachten.

'Jan, doe de huisk gemeente de groeten en dank ze voor de steun die we steeds mogen ontvangen van jullie. Dank voor jullie aanhoudend gebed voor mij,

mijn gezin en de mensen die ik ga opzoeken.'

Met de belofte dat mijn vader dit zou doorgeven aan de kleine Zaanse huisk gemeente, liepen we de poort uit, langs oom Annes Volkswagen Kever, die af en toe voor ons huis stond, naar onze auto. Ik was dieper onder de indruk van dit bezoek dan van de mooiste pastorie. Deze mensen waren bereid om alles op te geven als het ging om het bemoedigen van 'het overige dat dreigt te sterven' en het niet zonder gevaar bezorgen van Bijbels en andere boeken. Als hij een gevaarlijke reis moest maken bad hij samen met zijn vrouw.

'Corry heeft me altijd laten gaan, maar het ging niet altijd zonder strijd. Dan baden we samen en legde ik Corry de handen op en stelde haar biddend aan als koning en priester van het gezin. Ik wilde mijn vrouw en kinderen niet belasten met mijn werk en daardoor kon ik lang niet alles zeggen. Dat gaf soms spanning en dat voelde je ook in het gezin.'

Deze ontmoetingen met Anne van der Bijl werkten aanstekelijk. Ik had wel door dat die Boodschap uit Vaders Boek, zoals hij de Bijbel noemde, erg belangrijk voor hem was en de hele wereld over moest.

Eenzaam in het vooronder

Ondertussen groeide ik op en verdwenen gebeurtenissen, waaronder de reddingsactie na mijn bijna-verdrinkingsdood in mijn tienerjaren, langzaam naar de achtergrond. Ook de overtuiging dat God een plan met mijn leven had, zakte behoorlijk weg. Op mijn zestiende voer ik tijdens de zomervakantie met een vrachtschip mee. We voeren diep het Duitse binnenland in. De schipper was bars en gespannen. Hij behandelde zijn vrouw en kinderen – die op de boot woonden – niet goed. En mij ook niet. Ik voelde mij tijdens die reis erg alleen. Het harde werken, vooral roestbikken, verven en teren – en dat met zeer warm weer – had een reden waar ik pas na de reis achter kwam: het schip stond te koop.

Ik trok mij dagelijks terug in het donkere, saaie vooronder, waar een simpel keukentje met een zwengelpomp tevens functioneerde als een soort 'douche'. Terwijl ik het trapje afliep naar mijn kooi (een bed op een schip), daalde ook de eenzaamheid op mij neer. Na een paar dagen had ik het niet meer en besloot toen pas – hoe eigenwijs kon ik zijn – om dat kleine Bijbeltje uit mijn plunjezak te halen. De eerste vijf psalmen drongen diep door in mijn hart. Op dat moment en op die plek had het Woord van God meer effect op mij dan de beste preek. Ik

ervoer dat het openen van Gods Woord licht verspreidde, verlichting gaf en mij weer op mijn voeten zette. In dat sombere vooronder werd het lichter in mijn hart en besloot ik opnieuw om Hem te volgen.

Bevlieging

Na de middelbare school werkte ik bij het computercentrum van KLM bij Schiphol. Het internationale aspect en het vliegen trokken me aan. Een bijkomend voordeel: je kon voordelig vliegen met een korting van vijftien procent als er nog een plaats vrij was in het vliegtuig. Ik vond het geweldig en wilde de wereld over vliegen. Zo besloot ik – voorjaar 1971 – om vrienden van mijn ouders te bezoeken in Zuid-Korea. Zendingen Kees en Rie Glas⁴ kwamen net als Anne van der Bijl uit Sint Pancras, waar zij samen met hem en vele anderen de Bijbel bestudeerden. Zij werkten al jaren in dit Aziatische land.

Ik kreeg een goed gevulde koffer mee van mijn huisgemeente die dit zendingsechtbaar financieel ondersteunde. Bij het zien van hun blijdschap, terwijl ze al die heerlijke dingen uit Nederland uitpakten, dacht ik: dit wil ik vaker doen! Mensen bemoedigen, spullen brengen, een zegen zijn voor anderen. Het was een innerlijke drang: in dienst staan van God, die de Bron is van het uitdelen en zegenen. Dat wilde ik wel, maar hoe, waar en op welke wijze?

Gevangen tussen de stenen

Kees nam mij mee naar een Koreaanse gevangenis. Bij het binnengaan van dit enorme, sobere complex kon ik mijn ogen niet geloven...

Deze mensen leken op het volk Israël in Egypte! Af en aan sjouwden duizenden kaalgeschoren gevangenen, gekleed in grijze overalls, zware stenen. Ze moesten in een grote steenbakkerij werken, waar alles nog met de hand gedaan werd. Wat mij het meest trof was dat een grote groep gevangenen vanuit het boeddhisme tot het christelijk geloof was gekomen. Er werd maar één Bijbel in die gevangenis toegelaten. Deze vindingrijke mensen losten dat 'steengoed' op: ze leerden hele Bijbelgedeelten uit het hoofd. Eenmaal gememoriseerd kregen de mensen een eigen bijnaam aan de hand van het gedeelte uit de Bijbel dat zij geleerd hadden.

'Kijk Jan, daar loopt broeder Efeze,' zei Kees. 'En die man daar verderop draagt de naam broeder Petrus.'

Op die manier was een behoorlijk deel van de Bijbel levend in deze gevangenis

aanwezig. Kees gaf Bijbelstudie aan honderden stralende gevangenen met hun kale hoofden. Ik was diep onder de indruk van de liefde voor het Woord van God op deze bizarre plek. Ik had thuis bij mijn ouders minstens tien Bijbels staan, maar wat deed mij dat? In die gevangenis begon ik Gods Woord meer te waarderen. Ik kreeg meer liefde voor Vaders Boek. Deze wijze zending raadde me aan een opleiding te volgen met de woorden: 'Jezus was dertig jaar in opleiding om drie jaar in de praktijk Zijn bediening en werk te voltooien. Wij kunnen dan toch zeker op zijn minst drie jaar voorbereiden om dertig jaar mét en vóór God te arbeiden.'

Na deze reis naar Zuid-Korea stond mijn leven op z'n kop. Ik moest bepaalde dingen veranderen. Alles in mijn leven draaide om mijzelf: veel geld verdienen, voor een grotere motor sparen, een leuke vriendin zoeken en de wereld over vliegen met KLM. Maar wat wilde God dat ik met mijn leven zou doen?